

חוק התקנים, תשי"ב — 1952

1. פירושים — בחוק זה —
- „מצרך“ פירושו — מטלטלים וכן כל מבנה או מיתקן אפילו הם מחוברים למקרקעים, להוציא צרכי מזון ורפואות ;
- „מיפרט“ פירושו — תיאור תכונותיו של מצרך, ובכלל זה פרטים אלה, כולם או מקצתם : מהותו, תהליך ייצורו, מטרת שימושו, דרכי סימונו, פעולתו, צרכי בדיקתו, איכותו, הרכבו, משקלו, כמותו, ממדיו, מקורו, גילו ואורך ימיו, אופן מדידתו, מיונו וצרכי התקנתו, וכן תכונות החלקים או החמרים שמהם מורכב המצרך ;
- „מכירה“ לרבות גרם מכירה, החזקה לשם מכירה, חליפין או השכרה ;
- „חוק זה“ לרבות התקנות שהותקנו והצווים או האכרזות שניתנו לפיו.
2. מכוון התקנים הישראלי (א) מוקם בזה גוף מאוגד בשם „מכוון התקנים הישראלי“ (להלן — המכוון).
 (ב) המכוון זכאי להתקשר בחוזים, לרכוש ולהחזיק נכסים ולהוציאם מרשותו ולהיות צד בכל הליך משפטי ובכל משא ומתן אחר.
 (ג) המכוון יעמוד לבקרתו של מבקר המדינה, כאמור בסעיף 7 (ה) לחוק מבקר המדינה, תש"ט — 1949
3. מוסדות המכוון — ואלה מוסדות המכוון :
 (1) ראש המכוון ושני סגניו ;
 (2) הוועד הפועל ;
 (3) המועצה הכללית.
4. תכנון המכוון (א) הוועד הפועל של המכוון, באישור המועצה הכללית, יתקין, תוך שנה אחת מיום תחילת תקפו של חוק זה, תקנון לפעולות המכוון (להלן — התקנון), שיהיה למכוון היסוד היחיד לשימוש בסמכויותיו לפי חוק זה, והוא רשאי, באישור כאמור, להכניס בו שינויים ותיקונים.
 (ב) בתקנון ייקבעו —
 (1) סמכויותיהם של מוסדות המכוון ;
 (2) הרכבה של המועצה הכללית וסדרי כינוסה ;
 (3) הרכב הוועד הפועל, אופן בחירתו ותקופת כהונתו, ובלבד שיהיו בין חבריו שלושה חברים שנתמנו על ידי הממשלה והודעה על מינוים פורסמה ברשומות ;
 (4) תנאי החברות במכוון, זכויותיהם, וחובותיהם של החברים לסוגיהם, סדרי קבלת חברים והדרכים להפסקת החברות ;
 (5) סמכויותיו של הממונה על התקינה במכוון ;
 (6) דרכי המכוון בביצוע סמכויותיו ;

¹ ספר החוקים 8 מיום כ"ה באייר תש"ט (24.5.49), עמ' 33.

(7) כל ענין אחר הבא להסדיר פעולתו של המכון ששר המסחר והתעשייה הורה לקבעו בתקנון.

(ג) התקנון, וכל שינוי או תיקון בו, טעונים אישור של שר המסחר והתעשייה ויפורסמו ברשומות.

(ד) לא התקין הועד הפועל את התקנון תוך התקופה המפורשת בסעיף קטן (א), יתקינו שר המסחר והתעשייה, ודינו יהיה לכל דבר, כאילו הותקן כאמור בסעיף קטן (א).

5. שר המסחר והתעשייה ימנה את הממונה על התקינה (להלן — הממונה). הודעה על מינויו של הממונה תפורסם ברשומות.

6. המכון, והוא בלבד, רשאי לקבוע מיפרט, וכן כללים טכניים של תהליך עבודה, כתקן ישראלי (להלן — תקן); המכון יפרסם כל תקן בדרך הנראית לו.

7. המכון לא יקבע תקן, אלא אם עובד בהתאם לכללים שנקבעו על ידי המכון באישור שר המסחר והתעשייה; הכללים יכילו הוראות בדבר השתתפותם של רשויות המדינה ושל נציגי היצרנים והצרכנים, המעוניינים בתקן מסויים, בעיבוד של אותו תקן. הכללים יפורסמו בדרך הנראית לממונה.

8. (א) שר המסחר והתעשייה רשאי, אם הוא משוכנע שהדבר דרוש לשמירה על בריאות הציבור או על בטחונו, או למניעת הפקעת שיערים וספסרות, או להבטחת רמה נאותה לתוצרת הארץ או לשיפורה, להכריז, באכרזה שתפורסם ברשומות, על תקן מסויים כעל תקן ישראלי רשמי (להלן — תקן רשמי).

(ב) בכל אכרזה לפי סעיף קטן (א) יצוינו המקום, או המקומות להפקדת התקן שהכריזו עליו כאמור, וכל אדם יהיה זכאי, ללא כל תשלום, לעיין בו כאמור.

(ג) תקפה של אכרזה לפי סעיף קטן (א) הוא מתום ארבעה עשר יום מפרסומה ברשומות או ממועד מאוחר יותר ששר המסחר והתעשייה קבע באכרזה.

(ד) היה מצוין מסויים מן הסוג שמהותו, או תהליך ייצורו, מסורים בחוק לסמכותה של רשות מסויימת, לא יכריז שר המסחר והתעשייה אכרזה לפי סעיף קטן (א) לגבי אותו מצרך אלא בהסכמת השר הממונה על ביצוע אותו חוק; אולם משהסכים אותו שר לאכרזה, יחולו הוראותיה על אף כל הוראה שניתנה על ידי אותה רשות.

9. לא ייצר אדם מצרך, שמיפרט שלו נקבע בתקן רשמי, ולא ימכרו ולא ייצאו ולא ישתמש בו בכל עבודה שהיא, ולא יבצע עבודה שהכללים הטכניים לתהליכה נקבעו בתקן רשמי, אלא אם התאימו המצרך או תהליך העבודה לדרישות התקן הרשמי, או אם נקבעה הוראה אחרת באכרזה שבה הוכרז התקן כתקן רשמי.

10. (א) הממונה רשאי, בכל עת, לערוך בקורת על מנת לבדוק אם ממלאים אחרי הוראות סעיף 9.

(ב) בעריכת בקורת לפי סעיף קטן (א) רשאי הממונה, וכל אדם שהוסמך לכך על ידי הממונה —

(1) להיכנס, בכל עת המתקבלת על הדעת, לכל מקום שיש לו יסוד להניח שמייצרים בו או מחזיקים בו מצרך שמיפרטו נקבע בתקן רשמי, או שמבצעים או יבצעו בו עבודה שהכללים הטכניים של תהליכה נקבעו בתקן רשמי, ולבדוק כל מצרך או תהליך עבודה וכל דבר הנמצא באותו מקום, לרבות פנקסים המתנהלים בו, וליטול דוגמה מכל מצרך לשם בדיקה;

הממונה
על התקינה

תקן

כפפים לעיבוד
תקנים

תקן רשמי

חובת שמירה
על תקן רשמי

הבטחת
השמירה על
תקן רשמי

(2) להשתמש בכל הסמכויות הנתונות לפקיד משטרה בסעיף 2 לפקודת הפרו- צדורה הפלילית (עדות)¹, וסעיפים 3 ו-4 לפקודה האמורה יחולו על כל הודעה שהוא רשם תוך שימוש בסמכויות אלה.

(ג) כל אדם הנוגע בדבר חייב, ככל שיידרש לכך על ידי הממונה, למסור לו ולמי שהוסמך על ידיו ידיעות ומסמכים, שלדעת הממונה יש בהם כדי להקל את ביצועו של חוק זה, לרבות תעודת בדיקה לפי סעיף 12; אולם לא יידרש אדם למסור ידיעות או מסמכים העלולים לגלגל עליו אשמה פלילית.

11. (א) שר המסחר והתעשייה יקבע, בצו שפורסם ברשומות, סימנים לאישור התאמתו של מצרך לתקן או לתקן רשמי; לכל סימן כזה ייקרא "תו תקן".

(ב) כל המייצר מצרך המתאים לדרישות תקן או תקן רשמי, הכל לפי המקרה, רשאי, לפי היתר מאת המכון, לסמן את המצרך בתו תקן; המכון רשאי, בכל עת, לבטל היתר כזה.

(ג) לא יסמן אדם מצרך בתו תקן אלא בתוקף היתר שניתן כאמור בסעיף קטן (ב).

12. (א) המכון, וכל מי שאושר לענין זה בכתב על ידי הממונה, רשאים לבדוק את מידת התאמתו של מצרך לתקן, או לתקן רשמי, ולתת תעודת בדיקה על כך.

(ב) שיעור השכר בעד בדיקה ייקבע בתקנות.

(ג) תעודת בדיקה שניתנה כאמור בסעיף קטן (א), תשמש ראייה לתכנה כל עוד לא הוכח היפוכו של דבר.

13. (א) אסור לאדם —

(1) להשתמש במלים תקן, סטנדרד ונורמה, או במלים קרובות לאלה, על כל נטיותיהן (להלן — מלים מוגנות), לתיאור מיפרט, או כללים טכניים, שלא נקבעו כתקן או כתקן רשמי;

(2) להשתמש במלה מהמלים המוגנות כשם לעסקו, או לפעולת עסקו, ללא היתר מאת שר המסחר והתעשייה; הוראה זו לא תחול על אדם שהשתמש כאמור לפני תחילת תקפו של חוק זה;

(3) לתאר מצרך, בכתב, בעל פה או בכל דרך אחרת שהיא, תיאור העלול לעורר את הרושם שניתן היתר לסמנו בתו תקן, אלא אם נוכח שאמנם ניתן היתר כזה;

(4) לסמן מצרך באופן העלול לעורר את הרושם, כי המצרך מתאים לתקן או לתקן רשמי, פרט לסימון בתו התקן.

(ב) בסעיף זה —

"מצרך" לרבות הארזיה, העטיפה, הסליל או כל דבר אחר, שבהם נמכר המצרך, וכן כל פתק המחובר להם או למצרך.

14. על אף האמור בפקודת סימני המסחר, 1938², לא יירשם, לאחר שנקבע תו תקן, כל סימן מסחרי הדומה לאותו תו תקן, או העלול לעורר את הרושם שניתן לבעליו היתר להשתמש באותו תו תקן; וכן לא יירשם, אחרי תחילת תקפו של חוק זה, סימן מסחרי הכולל מלה מהמלים המוגנות.

¹ חוקי א"י, כרך א', פרק 5"ד, עמ' 439.
² ע"ר מס' 843 מיום 24.11.88, תוס' 1, עמ' 108.

דין מצרר
מתוצרת חוץ
או המיועד
ליצוא

15. מצרכים מתוצרת חוץ המתאימים לתקנים של ארץ מוצאם, ומצרכים מתוצרת הארץ המיועדים ליצוא והמתאימים לתקנים של הארץ שאליה הם מיועדים, מותר לציין את התאמתם כאמור בסימון מיוחד על המצרך, בתנאי שיצויין על המצרך גם שמו, או סימנו המסחרי הרשום, של היצרן.

פפור

16. (א) שר המסחר והתעשייה רשאי לפטור ממילוי אחרי דרישות תקן רשמי —

(1) בדרך כלל ולתקופה מוגבלת — בצו שפורסם ברשומות; או

(2) לצרכי ביצוע עבודה מסוימת על ידי מוסד ציבורי או למען מוסד ציבורי, לפי בקשתו — בהיתר בכתב.

(ב) שר המסחר והתעשייה רשאי להתיר בכתב את יצואו של מצרך שאינו מתאים לדרישות תקן רשמי.

ענשים

17. (א) אדם שעשה אחת מאלה:

(1) לא מילא אחרי דרישות תקן רשמי;

(2) מנע את הממונה מבצע סמכויותיו לפי חוק זה, או הפריע לו בכך;

(3) מכר מצרך מסומן בתו תקן בידיעה שהסימון נעשה ללא היתר מאת המכון, או שהיה יסוד להניח שהסימון נעשה ללא היתר כאמור.

(4) עבר באופן אחר על הוראה מהוראותיו של חוק זה.

דינו — מאסר עד שנה או קנס עד אלפיים לירות או שני הענשים כאחד.

(ב) נעברה עבירה לפי סעיף קטן (א) על ידי חבר בני אדם, אשם בעבירה גם כל אדם אשר בשעת ביצוע העבירה היה חבר הנהלה, מנהל, שותף או פקיד אחראי באותו חבר, אלא אם יוכיח שהוא נקט בכל האמצעים המתקבלים על הדעת להבטחת שמירתו של חוק זה.

(ג) בצאת אדם חייב בדין בעבירה לפי סעיף קטן (א), רשאי בית המשפט, נוסף לכל עונש אחר, לצוות על השמדתו או על החרמתו של כל מצרך שנעברה בו עבירה כאמור; ציווה בית המשפט על החרמת המצרך, ינהגו בו כפי שהורה שר המסחר והתעשייה.

הוראות
חוק אחר

18. האמור בחוק זה אינו בא לגרוע מכל חוק אחר.

דין המדינה

19. לגבי הוראות חוק זה דין המדינה ומוסדותיה כדין כל אדם אחר.

מצרכים
המיועדים
לצבא

20. הוראות סעיף 9 לא יחולו על כל ציוד צבאי המיועד לצבא-הגנה לישראל, אם שר הבטחון שיחרר אותו, בתעודה בחתימת ידו, מהוראות הסעיף האמור, והודיע על כך בכתב לשר המסחר והתעשייה.

העברת
סמכויות

21. (א) שר המסחר והתעשייה רשאי להעביר לממונה סמכויותיו לפי חוק זה, כולן או מקצתן, פרט לסמכות להתקין תקנות, הסמכות לאשר את תקנון המכון והסמכות למנות את הממונה.

(ב) הודעה על העברת סמכויות תפורסם ברשומות.

הוראות מעבר

22. (א) בסעיף זה —

„החברה הקיימת“ פירושו — החברה המוגבלת בערבות הרשומה בשם „מכון התקנים הישראלי“;

„זכויות של חברה“ פירושו — כל הנכסים שבבעלותה או שבהחזקתה, מקרקעים ומטלטלים, כל זכות ראויה או מוחזקת, וכל טובת הנאה שיש לה בכל נכס וכל החובות שחייבים לה וכל ההתחייבויות הקיימות כלפיה;

„התחייבויות של חברה“ פירושו — החובות שהיא חייבת בהם וההתחייבויות שהיא קיבלה על עצמה כחוק ;

„תקנות ההתאגדות“ לרבות תזכיר ההתאגדות.

(ב) ביום תחילת תקפו של חוק זה יעברו למכון כל הזכויות וההתחייבויות של החברה הקיימת.

(ג) עד שייקבע התקנון —

(1) ישמשו תקנות ההתאגדות של החברה הקיימת תקנון כמשמעותו בחוק זה, בשניונים הנובעים מהוראות חוק זה ובשניונים המחייבים לפי הענין ;

(2) ישמש הועד הפועל של החברה הקיימת כועד הפועל של המכון, אלא שיצורפו אליו מיום תחילת תקפו של חוק זה, שלושה חברים שנתמנו על ידי הממשלה.

(ד) כל מי שהיה חבר בחברה הקיימת ערב תחילת תקפו של חוק זה, יהיה לחבר המכון, ודינו יהיה לכל דבר כאילו נהיה לחבר במכון בהתאם לתקנון.

23. שר המסחר והתעשייה ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל ענין הנוגע לביצועו לרבות תקנות הקובעות אגרות לצורך חוק זה. ביצוע ותקנות

ד ב ר י ה ס ב ר

עם התקדמות התעשייה בשנים האחרונות נוצר הכרח לקבוע תקנים (Standards) למוצרי תעשייה ולתהליכי עבודה בה, להגנת הציבור מפני ירידת טיבם של מוצרים ולמניעת התחרות בלתי הוגנת בין היצרנים. במרביתן של ארצות יבשת אירופה ושל הארצות האנגלו-סכסיות, נוסדו מוסדות מיוחדים, בעלי אופי ציבורי מסויים, השוקדים על הכנת התקנים ועל פרסומם ; כן הוצאו דברי חקיקה רבים המסדירים את כל שדה הפעולה התעשייתית הזאת.

בארצנו נוסד בשנת 1945 מכון התקנים הארץ-ישראלי כחברה פרטית המוגבלת בערבות. ביסודו השתתפו : ממשלת המנדט, הסוכנות היהודית, עיריית תל-אביב, אגודת האינג'ינרים והארכיטקטים, התאחדות בעלי התעשייה, ועוד איגודים כיוצא באלה. עם הקמת המדינה בא משרד המסחר והתעשייה במקום ממשלת המנדט ; שם החברה הוסב ל„מכון התקנים הישראלי“.

לחוק המוצע בזה כמה תכליות :

(א) לתת למכון התקנים הישראלי מעמד רשמי המוכר בחוק הפומבי ;

(ב) להבטיח למכון זכות ייחודית לפרסום תקנים ;

(ג) לאפשר לשר המסחר והתעשייה לתת, במקרים מסויימים, לתקנים שעובדו על ידי המכון, תוקף המחייב את כל הציבור ;

(ד) להבטיח את פיקוח הממשלה על התקינה הן על ידי מינוי פקיד מיוחד על פעור-לות אלה („הממונה על התקינה“) והן על ידי השתתפות נציגיה במוסדות המבצעים של המכון ;

(ה) להסדיר בדרך כלל את הבעיות הקשורות בתקינה.

לפי החוק המוצע בזה יאורגן המכון מחדש כגוף מאוגד הפועל בפיקוח הממשלה. תוך שנה יכין הועד הפועל של המכון תקנון חדש הטעון אישורו של שר המסחר והתעשייה. בתקנון ייקבעו : סמכויותיהם של מוסדות המכון ; הרכבה וסדרי כינוסה של המועצה הכללית.

הרכב הועד הפועל, אופן בחירתו ותקופת כהונתו, ובלבד שיהיו בו גם שלושה חברים שיתמנו על ידי הממשלה ויובטחו כל תנאי החברות במכון, סמכויותיו של הממונה על התקינה (להלן – הממונה) וכו'.

בתקופת הביניים עד התקנת המכון ישמשו תקנות החברה הקיימת תקנון של המכון כמשמעותו בחוק, וחברי הועד הפועל של החברה יהיו את הועד הפועל החדש, אלא שיצורפו שלושת הממונים על ידי הממשלה. לא הכין הועד הפועל תקנון תוך שנה, יתקין אותו שר המסחר והתעשייה.

החוק המוצע קובע שהמכון, והוא בלבד, יהיה רשאי לקבוע מיפרטים (Specification) של מצרכים וכללים טכניים של תהליכי עבודה כתקנים ישראליים („תקן“). המכון יפרסם כל תקן בדרך הנראית לו. בעיבוד התקנות ישותפו נציגי היצרנים והצרכנים המעוניינים בתקון הנתון. אולם החוק המוצע מוציא רפואות ומצרכי מזון מכלל המצרכים שאת מיפרטיהם יהיה רשאי המכון לקבוע כתקנים.

שר המסחר והתעשייה יהיה רשאי, בהיותו משוכנע שהדבר דרוש לשמירה על בריאות הציבור או על בטחונו, למניעת הפקעת שערים וספסרות, או להבטחת רמה גאוה לתוצרת הארץ, או לשיפורה, להכריז, באכרזה שתפורסם ברשומות על תקן מסויים כעל תקן ישראלי רשמי („תקן רשמי“). אולם אם המצרך היה מן הסוג שמהותו או תהליך ייצורו מסורים בחוק לסמכות של רשות מסויימת, לא יהיה שר המסחר והתעשייה רשאי להכריז אכרזה כאמור, אלא בהסכמת השר הממונה על ביצוע אותו חוק.

כל אדם יהיה חייב בשמירתו של תקן רשמי. ייצור של מצרכים בניגוד לתקן רשמי, מכירתם של מצרכים כאלה וייצואם יהיו אסורים; כן אסור יהיה ביצוע עבודה שנקבע תקן רשמי לתהליכה בניגוד לתקן.

החוק המוצע מוסר סמכויות רחבות לממונה על התקינה, שיתמנה על ידי שר המסחר והתעשייה, לשם הבטחת שמירתם של התקנים הרשמיים. הממונה יהיה רשאי לערוך בקורת לשם גילוי עבירות על הוראות אלה, יהיה רשאי, לשם כך, לערוך בדיקות במקומות עבודה, להקור את המשותפים בייצור, לזרוש מסירת ידיעות וכו'.

ייקבעו שני סוגים של סימנים המשמשים ראייה להתאמתו של מצרך, או של תהליך לתקן או לתקן רשמי; ראשית, יהיו רשאים המכון, וגם כל מעבדה שתאושר לכך על ידי הממונה, לבדוק כל מצרך או תהליך עבודה, ולהוציא תעודת בדיקה; שנית, יהיה שר המסחר והתעשייה רשאי לקבוע „תווי תקן“, כלומר סימנים המעידים על התאמתו של מצרך לתקן.

החוק אוסר את השימוש במלים תקן, סטנדרד וגורמה, ומלים קרובות לאלה, על כל נטיותיהן לסימון סחורות או בסימן מסחרי.

שר המסחר והתעשייה יהיה רשאי לפטור ממילוי אחרי דרישות תקן רשמי, בדרך כלל ולתקופה מוגבלת, וכן לצרכי ביצוע עבודה מסויימת על ידי מוסד ציבורי. כן יהיה שר המסחר והתעשייה רשאי להתיר בכתב את ייצואו של מצרך שאינו מתאים לתקן רשמי.

